

TITO NOČE TRSTA

Množica besed o Trstu v zadnjem času ni niti malo približala rešitve tega perečega vprašanja. Če kdaj, potem moramo biti zdaj s položajem zelo nezadovoljni. Spomniti se moramo namreč, da se ne gre za besedno vojno med Jugoslovani in Italijani, ki je včasih prav zabavna, tem več za življenjska vprašanja tržaških Slovencev in Slovenije na splošno. Trpko je, da se še pojavlja vprašanje, ali bodo Slovenci živeli pod tujci ali samostojno. Še bolj žalostno je, da ne bi živeli v svobodi, če tudi bi se priključili domači državi.

Iz mnogih razlogov, ki so bili mnogokrat obravnavani na dolgo in široko, bi bilo Svobodno ozemlje najboljša rešitev. Trst bi bil izročen svojemu pravemu namenu - pristanišču za Srednjo Evropo. Če bi Tržačani našli način za strpno sožitje, bi bilo odstranjeno boleče trenje med Italijani in Slovenci, kar bi bilo mnogo težje, če bi Trst pripadel tej ali oni državi.

Ta rešitev je postala po zadnjih govorih še bolj neverjetna kot preje. Italijanski ministrski predsednik g. Pella je ponovno predlagal plebiscit za celotno ozemlje. Tega Jugoslavija ne more sprejeti, ker je bilo poitalijančevanje tega ozemlja pod pritiskom fašistov in še celo kasneje tako, da nihče ne more odrekati Slovincem pravice, da se opomorejo in da se posledice raznarodovanja popravijo. Drugi vzrok proti plebiscitu je prav tako močan, čeprav ga Titovci ne bodo nikdar priznali. Vedo namreč, da si s svojim upravljanjem v coni B niso pridobili naklonjenosti prebivalstva, kakor si je niso pridobili tudi drugod v Jugoslaviji. Vedo, da bi prebivalstvo v obupu prav verjetno glasovalo rajši za Italijo kot pa da ostane pod komunizmom. Kajti noben vrug ni tako črn, kot ga slikajo - bi si mislili ljudje. Tita poznajo, na slabše ne more iti, zakaj ne bi torej poskusili z novo demokršćansko Italijo? In kdo bi jim mogel zameriti, če je še tak zasanjan romantik, pa sam rajši živi v tujini kot pod Titom? Krivdo za tako stanje nosijo samo in izključno komunisti in oni se tega zavedajo. Prav zato se boje, da bi grozni polom njihove politike - polom, ki je v bistvu izdaja - prišel na dan.

Tito se o coni B sploh noče meniti. "Mi smo tam", je šaljivo pripomnil, "Mi smo tam." Za smehom in kričanjem njegovih poslušalcev na Okroglici je bilo slišati posmehljiv krohot. Tam so se titovci vsedli, tam so zagospodovali, tam so pritisknili s svojim "socializmom" in tam so spravili ljudi v nesrečo kot v vsej Jugoslaviji. Tega ozemlja nočejo spustiti iz rok, četudi v korist Svobodnega tržaškega ozemlja. Pri tem se deloma popolnoma naravno drže načela, da je "bolje drži nego lovi ga". V večji meri jih vodi strah, da bi v svet prodrle točne in sveže vesti o njihovem vladanju v tej coni, ki se ne razlikujejo od vladanja ostalih pokrajin. Razgalil bi se njegov "socializem", odmašila bi se usta tisočim ljudem, ki zdaj trpe, potem pa bi zakričali z močnim glasom in s krepko pomočjo Italije, da bi jih slišal svet in bi odmevalo celo znotraj jugoslovanskih meja. Trpel bi ugled v svetu, kolikor ga je. Trpela bi celo zavest domačih komunistov, še bolj pa tistih, ki vdano prenašajo Tita, ker se zdi pač boljši kot kominformovci in krepak zagovornik narodnih interesov. Tudi take ljudi potrebuje vsaka diktatura, če se hoče obdržati na oblasti.

Končno bi Svobodno ozemlje pomenilo poguben vzgled ljudem doma v Jugoslaviji. Tam bi živeli Slovenci svobodni in samostojni. Tam bi življenje vedno sproti dokazovalo, da je brez navlake komunizma mnogo lepše in boljše. Skozi tak Trst bi pronicale v Jugoslavijo zapadne ideje in pogledi, misli o svobodi in vse ostalo, kar je tako pogubno za totalitarni režim. Titovci nočejo, da bi jim pred nosom nastal tak nov za padni Berlin! Zato je jasno: Tito noče Svobodnega Trsta.

Zaupna obvestila iz domovine nam potrjujejo zgornje izvajanje, ki smo ga razvijali že pred tem popolnoma samostojno in na drugih podatkih. Verjetnost je torej toliko večja. Po poročilih iz zanesljivih virov je bilo v vrhovih partije že pred dvema letoma sklenjeno, da more Jugoslavija žrtvovati Trst, če si s tem pridobi cono B. Tako so bile torej vse naročene demonstracije zgolj propagadnega značaja, da zaposlijo in varajo množice, nevedne ljudi; predvsem pa, da bi z njimi okrepili stališče Jugoslavije pred zavezniki, kadar pridejo na vrsto pogajanja. Vse ostale uradne kombinacije z etničnimi črtami, koridorji, kondominiji ter vse polvadne izjave Beblerjev, Babičev, Kraigherjev in Popovičev pa so le pesek v oči Italijanom, da ne bi bili pri pogajanjih preveč zahtevni in da ne bi izsiljevali na osnovi tristranske izjave iz leta 1948. Tudi navidezna Titova požrešnost po celnem Svobodnem ozemlju (izven mesta) je le taktična poteza, da bo mogel pri morebitnih razgovorih popuščati ter si tako končno pridržati cono B in morda še izsiliti kakšne koncesije v samem Trstu. Svobodna luka je največ, kar bo na ta način dobil. Sicer pa Titu prija, da tržaško vprašanje "rešujejo" tako dolgo, kolikor je le mogoče. Čas dela zanj in nekega dne bo svet stal pred izvršenim dejstvom, da je cona B praktično priključena in da stajanja ni več mogoče spremeniti.

BEVANOV POSKUSNI PRAŠIČEK?

Razlika med sodbo, ki sta jo izrekla o Jugoslaviji g. Attlee (KT124 in gđ. Jennie Lee, žena g. Bevana, prvaka laburistične skrajne levice (gl. str. 5.), je očitna. Vendar pa je razumljiva opazovalcem britanskega političnega življenja, ki so lahko pričakovali, da bosta Bevana pri svojem drugem obisku Jugoslavije polagala prvenstveno pažnjo materialni strani celotne problematike. Oba izhajata iz dogmatične osnove, da je le radikalni socializem sposoben zagotoviti višjo življenjsko raven in prinese splošni napredek državi. Ko se glede tega zblížujeta s komunisti, se istočasno razlikujeta od g. Attleeja. Ta gotovo daje prednost socializmu pred ostalimi sistemi, vendar pa odklanja v dosledni demokratičnosti in humanizmu politično dogmatiko, ki slejkoprej pripelje do avtoritarnih režimov brez opozicije. Preden je g. Attlee kritiziral jugoslovansko "dirko z enim konjem", se je gotovo vpraševal, ali je dovoljeno delati takšne grobe napake, ki ličijo na ekonomski salto mortale, ne da bi bilo ljudstvu, ki zaradi teh napak trpi, mogoče odstraniti slabe upravitelje. Zato je izpovedal, da ni polne demokracije, kjer ni dovoljena opozicija.

Prav bi bilo, da bi se gđ. Lee vprašala kot se je g. Churchill leta 1942. v Moskvi, kakšno vrednost imajo gigantske reforme, če so namočene v ljudskih solzah in krvi. Kaj ima ljudstvo od "industrijske demokracije", če pa mora ploskati vsevednemu komunističnemu vodstvu, ki je spet in spet dokazalo, da ga je krepko polomilo? V politični demokraciji bi ljudstvo takim slabim upravnikom dalo red škornja, v "industrijski demokraciji" pa jim je ljudstvo prisiljeno dajati red narodnega heroja.

Nobenega dvoma pa ni, da jugoslovanski poskusi zanimajo zlasti laburistično skrajno levico. Ker si ta ne bi mogla nekaznovano privoščiti kaj podobnega v politični demokraciji, so veseli, da to delajo v komunistični Jugoslaviji. Tako ne bomo prav nič presenečeni, če bomo morda

KLIC TRIGLAVA

53, Bucks Hill, Chapel End,
Nuneaton, Warwickshire

Izhaja 1. in 3. ponedeljek v mesecu

po dolgih letih zvedeli, da je prav g. Bevan veliko pripomogel, da so se titovci po prejšnjih porazih odločili za te nove pdzkuse. Za to bi tudi govorilo globoko prijateljstvo, ki vlada med Bevanovimi in Djilasom.

NA TRŽAŠKI FRONTI
(Od naših dopisnikov)

Pred četrť milijona Slovenci, zbranimi dne 6. septembra na proslavi desete obletnice ustanovitve IX. partizanskega korpusa na Okroglici, je Tito preskočil vse dosedanje predloge glede tržaškega vprašanja in predlagal internacionalizacijo Trsta in luke, vse ostalo ozemlje sedanjega Svobodnega Trsta pa naj dobi Jugoslavija.

Svoj predlog je hotel Tito podkrepiti z lepo zbranimi podatki o italijanskih grozodejstvih nad Slovenci in Hrvati vse od požiga tržaškega narodnega doma 30. julija 1920 do kapitulacije septembra 1943. Podatki so bili namenjeni Italijanom in Zapadu - toda obojni tisk jih ni omenil. Tito je odklonil tristransko izjavo o vrnitvi Trsta Italiji, ki naj bi le reševala De Gasperija na volitvah; toda italijanski narod malo misli na Trst, je dejal Tito. "Njega peče brezposelnost, njega pečeta nesocialnost in neenakopravnost, ne pa Trst." Tito nima dalje nobenega navdušenja za mirovno pogodbo, ker je zdaj "Trst politično nekaj drugega kot pa takrat, ko smo podpisali pogodbo". Za Jugoslavijo je pogodba, kot se kaže navzven sedaj, nemogoča in bi jo bilo treba v marsičem spremeniti, da bi lahko popravili vse krivice, ki so bile storjene od strani vojaške uprave v coni A. Dalje je maršal odklonil razdelitev obeh con med obe državi, ker da ne upošteva koristi Tržačanov samih. Priznal je, da predlog za kondominij ni bila "najboljša rešitev". Izhod iz slepe ulice, v kateri se zdaj nahajamo, je dodal Tito, je internacionalizacija Trsta in priključitev obeh con Jugoslaviji.

Dve uri kasneje na kosilu v Vipavi je okrogliški govor dopolnil, da Jugoslavija ne bo nič več predlagala glede Trsta, svet pa da naj ne poza bi, da je bila Italija v vojni poražena. Dopisniku BORBE pa je Marinko izjavil, da "nam sedanje italijanske oborožene provokacije politično nič ne škodujejo, ker tisti naši ljudje, ki sicer nasrotujejo socialistični ureditvi Jugoslaviji, podpirajo jugoslovansko vlado v njeni zunanji politiki in zlasti v obrambi naših nacionalnih interesov". Teden dni kasneje je Tito iz Splita posvaril Italijo, da bo okupacijo cone A smatral kot agresijo, ki ji bo Jugoslavija primerno odgovorila.

Nekaj ur kasneje za tem je g. Pella predložil plebiscit na celem tržaškem ozemlju - za Jugoslavijo ali Italijo. Zagrozil je, da bo "naš parlament in vlada vedela, kako naj tolmačita interese svoje države in voljo naroda", če ta problem ne bo kmalu rešen. V notih velesilam in Jugoslaviji je g. Pella še predlagal konferenco petih držav, kjer naj se izdelajo podrobnosti glede samega plebiscita.

Jugoslavija je zavrnila predlog g. Pelle. (ps)

+

Trst, 14. septembra. - Neposredna nevarnost, da bi laške divizije vko rakale v naše mesto, je minila. Vendar je težko reči, kdo je dejansko preprečil to "osvoboditev" Trsta, ki smo jo tu vsi pričakovali prejšnjo nedeljo. Dvomim namreč, da bi se Lahii ustrašili zavezniške vljudne grožnje, da bo 5000 Angloameričanov streljalo na italijanske vojake, če bi zares hoteli izvesti svoj "pohod na Trst"; na takšno možnost namreč tu nismo računali. Pravtako je težko razumeti, da bi se g. Pella bal Titove vojske. Pa tudi, da bi Tito zares udaril po Lahih, v kolikor se pač ti ne bi spozabili in udarili naprej po coni B. Več verjetnosti bo, da so zapadni diplomatski predstavniki v Rimu krepko sporočili predsedniku vlade, da oborožene intervencije mednarodno ne bo mogoče opravičiti in da bo v tem primeru imela Italija samo škodo. Na srečo ali nesrečo pa Lahii zdaj izlivajo svoj gnev predvsem na Britance, kar morem zapaziti vsak dan v italijanskem tisku. Svoj glas je povzdignil celo škof dr. Santin, ki mu v Milanu pripisujejo izjavo, da 'iz njegovega grla prihaja krik jeze, ko razmišlja o umazani politiki, ki jo vodijo Britanci na račun Italije'.

Slovenska demokratska zveza je odklonila tako zadnji Titov predlog kot Pellinega glede plebiscita. Vztraja na tem, da je samo uresničitev mirovne pogodbe, ki lahko zadovolji prebivalce Trsta brez razlike narodnosti. Fronta za neodvisnost Trsta je mnenja, da na Okroglici Tito ni dokončno zavrnil mirovne pogodbe, ampak da je dejal, da ona trenutno ni dovoljno jamstvo za Jugoslavijo. Torej obstoja upanje, da bi bil za STO... Tržaški titovci pa seveda v celoti odobravajo Titov predlog, saj je vse tako jasno, da "ne potrebuje našega komentarja" kot je pisal Prim. dnevnik

Odmevi v Angliji in Franciji

London, 15. septembra.

Presenetljivo pozornost je to pot polagal britanski tisk na Titov govor na Okroglici in na italijansko reakcijo. Praktično ni bilo dnevni ka in tednika, da ne bi poročal, kot da se je tu dogajalo dejansko nekaj več kot pa le kokodakanje pleplašenih kokoši kot je zadnjič komentiral KLIC TRIGLAVA. Neodvisni TIMES je pisal o dogodku kot zelo pomembnem in v uvodniku svetoval, da je treba Titov predlog za konferenco z Italijani (kar je ponovil na Okroglici), vzeti resno; "čerrav je Tito postavil visoko ceno, jo utegne v teku pogajanj znižati". Neodvisni THE EVENING NEWS vidi v Titovem ponašanju veliko merit samozaupanja, ker se je izkopal iz najhujših težav in ker po Stalinovi smrti kažejo Rusi prijaznejši obraz. Ugledni ECONOMIST jo mnenja, da bi moral o zadevi razpravljati Atlantski svet (zunanjih ministrov), ker ni nobenega izgleda za neposredni sporazum med Jugoslavijo in Italijo. Levičarski tednik NEW STATESMAN & NATION se tlaži, da je bil Tito oster le zato, da pokaže Lahom, da se jih ne boji. List ne zataji simpatij za Tita, kot jih tudi ni mogel laburistični DAILY HERALD, in zaključuje, da je "Trst dejanska nesreča, ki bi jo italijanski politiki itak iznašli, četudi ne bi obstojala". SPECTATOR prigovarja v lesilam, naj pazijo, da se stvar ne bo reševala s silo. Konservativni DAILY TELEGRAPH je ugotovil, da Anglija ni bila v naprej poučena o izjavi g. Dullesa, ki je dejal, da more biti tristranska izjava iz leta 1948 spremenjena. V Londonu mislijo, da je bilo to le osebno mnenje ameriškega zunanjega ministra.

Izjavo g. Dullesa, ki je bila prav po dullesovsko nejasna in kasneje popravljana, so zelo ostro zavrnilo tudi v Parizu. Kot vse kaže, so Francozi odločeni prevzeti iniciativo in poskušajo dopovedati britanski in ameriški vladi, da se to pot Italija ne šali in da hoče za vsako ceno pripeljati tržaško vprašanje do rešitve. Po mnenju francoskega zunanjega ministrstva bi bilo zato zelo napačno, če bi hotela London in Washington stvar prepuščati času.

JAVNO MNENJE

Paberki: G. urednik! Prof. XYZ je ne hote nakazal zelo zanimiv problem, ko je namreč pisal o plesih Mariji nih družb. pod cerkvami. Dejstvo je namreč tudi mene presenetilo, ko sem se spomnil kako huda pregreha je bila pri nas doma, če je kdo zavel na ples. Ker pa doma nisem gledal na stvar ozko, se tudi tu prav nič ne škandaliziram nad "cerkvenimi" plesi po Ameriki, Kanadi, Angliji itd. Mladina se pač rada vrti in gotovo je boljše, če to počne pod pametnim nadzorstvom kot pa če se lovi po deskah drugod. Seveda pa g tem na "pregrešnosti" ni nič spremenjenega in bi bilo zelo koristno če bi slišali o tako različnem pojmovanju (doma in na zapadu) tudi be sedo naše duhovščine.

Sicer pa ste z uvodnikom "Slove nci in veliki svet" namignili na celo vrsto primerov in prakso, ki je bila pri nas v navadi. Nič neobičajnega ni bilo pri nas, da župnik ni hotel krstiti otroka, če ni imel prvo ime po kakem svetniku. Tu no ben duhovnik ne dela vprašanja glede tega, ampak krsti otroka kot to. Naš zastopnik v USA g. J. Žerjav se je preselil na 355, Hancock Ave, Bridgeport 5, Conn.

starši oziroma potri želijo. V moji družini je bil primer, da župnik ni hotel dati odveze pri spovedi, do ker ni spovedanec obljubil, da ne bo več bral "Jutra". Težko si za mišljam kaj takega na zapadu. ABC.

Spomenik: G. urednik! Pišete, da je nemogoče, da bi titovci imeli vpliv na 2. britansko armado, ki se je borila v Italiji. To je lahko točno le v toliko, kolikor zadeva povelja izdana tej armadi. Nečisto pa je res, da so titovci s svojo bazo v Bariju in s svojimi taborišči za vežbanje prostovoljcev po Italiji v marsičem vplivali na mišljenje Britancev, s katerimi so prišli v stik. Saj je bilo v titovskem interesu vendar to. T.H.

Maršal lord Montgomery je prispel 15. septembra v Zagreb, da bi preučil jugoslovanske načrte za vojaške manevre, ki se prično v nekaj dneh. Ogle dal si je tudi ozemlje, po katerem potekajo manevri. V celoti pa jim bo prisoten načelnik brit. imperialnega štaba gen. Sir John Harding, ki je minuli petek z vojaško delegacijo dopotoval.

"PREVEČ DEMOKRACIJE" V JUGOSLAVIJI?

Gospa Bevanova, ki v javnosti tako kot poslanka ali kot urednica le ve TRIBUNE nastopa pod dekliškim imenom, popisuje v svojem tedniku v dveh zaporednih številkah svoje vtise iz poletnega obiska Jugoslavije.

Gđc. Lee vprašuje, ali je mogoče, tudi v Angliji, imeti pravo demokracijo in stvarne socialistične odnose v vsakdanjem delavskem življenju. Medtem ko se Velika Britanija obotavlja v svojih nacionaliziranih industrijah z zmernimi ukrepi in različnimi odbori, je Tito zapeljal direktno v polnokrvno delavsko kontrolo. Vsakemu podjetju določijo delovno normo, ki naj jo doseže. Če je ne, preučijo zadevo. Če doseže presežek, si ga delavci razdelijo, del vložijo v nabavo novih strojev in nekaj odstotno državi. Tito namreč vztraja, da bo industrija dobro delovala le, če bo vodena od samih delavcev ne pa od uradnikov. Ti naj bi smeli posredovati le, kadar bi šlo kaj zelo narobe.

Tako hočejo Jugoslovani izdelati najboljši vzorec demokratičnega socializma na svetu. Seveda delajo napake, toda vedo da se lahko učijo samo med potjo in med delom. Ker pa se industrija šele razvija in se z njo razvijajo tudi novi kadri, tako ni mogoče, da bi nenadoma prišlo do obče katastrofe.

Kaj pa parlamentarna demokracija? Bodo tudi v Jugoslaviji prišli do večstrankarskega sistema kot ga poznamo v Angliji, postavlja vprašanje ga. Bevanova in mu odgovarja:

Tito enako kot Lenin veruje v odmiranje države. Na sedanji strankarski sistem v svetu gleda kot na odsev obstoječega stanja socialne revolucije, v kateri je dovoljeno enemu razredu izkoriščati drugega. V brezrazredni družbi pa bo vsa ta stvar postala zastarela. Zato bodo v novem bru na volitvah kandidirali samo kandidati iz Socialistične zveze delovnih ljudi Jugoslavije. To pomeni, da morajo vsi kandidati sprejeti kot svoj cilj ostvaritev demokratičnega socializma. Med seboj se smejo razlikovati samo o načinu in poti, kako priti do tega cilja - ne pa o cilju samem. Tistim, ki bi želeli obnoviti stari kapitalistični red, ne bo dovoljeno kandidirati.

Končno sodbo o Jugoslaviji bi bilo še prezgodaj dajati. Toda nekaj je pa že gotovega. Morda ne bodo imeli našo vrsto politične demokracije, toda za velik korak so pred nami na poti k industrijski demokraciji. Začenjam pa se vpraševati, zaključuje gđc. Lee, če postopek z decentralizacijo in izgraditvijo delavske kontrole ne gre hitreje kot pa ga je mogoče sprejemati.

Uspehi "socialističnih" podjetij

Slovenska izdaja BORBE, glasila Zveze komunistov Jugoslavije, je 6.8. letos objavila popis podjetij, za katere je dopisnik imel podatke, kakšno izgubo so imela v prvi polovici letošnjega leta. Tole so številke izgub:

- Poslovalnice trg. podjetja "Preskrba"	din 98.610.-
- Trgovsko podjetje "Rožnik"	din 171.687.-
- Poslovalnice "Koloniale" v Ljubljani	din 132.540.-
- Tri poslovalnice "Specerije" in skladišče.....	din 45.372.-
- Sedem poslovalnic "Emone"	din 232.978.-
- Podjetje "Grmada" (več poslovalnic).....	din 42.988.-
- Tri poslovalnice "Delikatese"	din 113.349.-
- "Inventurni minusi" pri podjetju "Hrana".....	din 51.642.-

Vsa tu naštetá podjetja so trgovine z živili. Toda nič boljše ni v drugih strokah: ena poslovalnica "Volne" ima za 62.361 din premalo blaga. Poslovalnica "Drogerije" ima izgube 18.267 din. Pet poslovalnic "Izbire" ima izgubo 67.525.-din. "Merkurju" manjka 16.429 dinarjev.

Dopisnik se sprašuje, kakšne številke bi odkrili, če bi sešteli vse te razlike v vseh podjetjih Ljubljane, Slovenije, države... (ds)

=====

Moša Pijade je pri razpravi o novem kazenskem zakonu priznal, da je bila 1/3 vseh aretacij leta 1950 neupravičena in 1/5 aretacij v l. 1952. V prvem primeru je bilo aretiranih 36.196 državljanov (36.4% neupravičeno), v drugem pa 15.484 (26.6% neupravičeno). Številke, ki so vredne močnega komentarja!

TITOVCI NA SREDNJEM VZHODU IN V AFRIKI

(Od našega dopisnika)

Dve leti že živim na Srednjem vzhodu in opazujem ^{to} živo mešanico narodov, ki so nam Slovencem zelo malo ali nič poznani. Tu so Grki, Turki, Arabci, Judje, Armenci, Asirci, Maltežani, nasledniki Benečanov in križarjev, Perzijci in tako dalje. Vmes najdeš tudi Francoze, Angleže, Amerikance, in Nemce. Pravi Babilon jezikov in problemov. Ti pa so različne vrste - politični, gospodarski in verski - in vsi so enako važni v razvoju in življenju tega dela sveta. Izobrazba večine ljudi je na zelo nizki stopnji in zato so tu plodna tla za razvijanje najrazličnejših ekstremov, ki predstavlja za izobražence po eni strani priliko za zadovoljitev osebnih ambicij, po drugi strani pa stalno nevarnost za njihovo življenjsko varnost. Upori in državni udari so prav tako naravni kot kje v Južni Ameriki. Srednji vzhod je podobno križišče vseh mogočih tujih interesov kot Balkan ali Daljnji vzhod. Kaže, da je glavni vzrok tega nerazvitost dežel, nizek življenjski standard in pa nezaupanje do naprednega načina dela in življenja. Pač pa je v obilici junaške tradicije, nožev, streljanja, prebrisanosti, zahrbtnosti in nesnage. Zato je za velesile ta del sveta pravo lovišče, iz katerega morejo s pomočjo domačih špekulantov izvleči velike dobičke.

Industrijsko bolj razvitim državam nudi nerazvitost teh dežel dobro tržišče. Do tega spoznanja so prišli tudi titovci, ki so pred kratkim poslali na Srednji vzhod in v Afriko svoje gospodarske delegacije. "Musliman" Hasan Brkić, član bosansko-hercegovaške vlade, je načeloval delegaciji, ki je obiskala Sirijo, Libanon, Jordan, Irak in Saudsko Arabijo; Franc Leskošek, član osrednjega izvršnega sveta, pa je vodil delegacijo v Egipt, Sudan in Abesinijo. Skoro z vsemi omenjenimi državami so bile sklenjene trgovske pogodbe. Že več mesecev gradijo Jugoslovani moderno trgovsko pristanišče v Siriji, za Abesinijo pa bodo poleg pristanišča kot kaže gradili tudi nekaj trgovskih ladij. Ustanovili bodo celo mešana abesinsko-jugoslovaška trgovska podjetja, ki bodo imela na stotine trgovin z jugoslovansko robo po vsej Abesiniji. Pri vsem tem je zanimivo da dobiva Jugoslavija ob rastočem nacionalizmu na Srednjem vzhodu in v Afriki ter pri vedno večjem nezaupanju do kolonialnih sil v teh deželah vedno večji ugled. K temu kajpak pripomore stalna titovska propaganda proti kolonializmu in za pomoč manj razvitim narodom v okviru Združenih narodov. Da Jugoslovani pri tem prodajajo svoj patentirani "socializem", se razume samo po sebi.

Seveda je to zelo posrečeno: medtem ko Amerikanci, Angleži in Francozi dajejo ogromne kredite in pomoč Jugoslaviji, da se znebi "gospodarske zaostalosti" in da bi izpolnila petletni načrt industrializacije, ista Jugoslavija jemlje Francozom in Angležem gotov del tržišča na Srednjem vzhodu in v Afriki pod firmo "spoštovanja neodvisnosti in enakopravnosti med narodi", - kar tem narodom seveda po tolikih letih kolonialnega izkoriščanja zelo ugaja. Jasno pa je, da pri tem titovci ne dajejo ničesar zastonj ali za nizko ceno. Njihovi proizvodi niso baš prvovrstni in jugoslovanski časopisi se nad tem stalno pritožujejo, da delavski sveti ne polagajo dovolj pozornosti izboljšanju proizvodnje. Tisk tudi toži, da je bilo mnogo pogodb s tujimi podjetji na zapadu ali odpovedano ali pa sploh ne sklenjeno, ker se jugoslovanski proizvodi niso mogli meriti z zapadnimi niti po kakovosti niti ne po ceni. Vendar pa zdaj razvijajoči se nacionalizem na Srednjem vzhodu in v Afriki tudi pred tem zamiži, če more tako škodovati bivšim svojim gospodarjem.

S takim razvojem dogodkov pa imajo tudi zapadne velesile gotove koristi, predvsem politične. Titovski odposlanci - politični, kulturni in ekonomski - širijo poleg svoje trgovine in "gospodarskega sodelovanja" tudi svoje "izkušnje" s Sovjeti, kar je na tem strateško važnem področju silne važnosti. (To je bil tudi razlog, da so Jugoslovani poslali kot svojega veleposlanika v Perzijo in v Indijo dva najsposobnejša komunistična diplomata - Šehovića in Vilfana; slednji je po dobro opravljeni nalogi postal Titov osebni tajnik.) Angleška in francoska protikomunistična propaganda namreč iz prej navedenih razlogov ni preveč učinkovita in uspešna.

Ljudje tu smatrajo, da ima njihova protikomunistična propaganda samo en cilj: vlivati strah pred komunisti in Sovjeti zaradi obdržanja lastnih položajev. Zato sem neštetokrat slišal izobražene domačine-nacionaliste izjavljati, da "slabše pod komunizmom račun ne more biti - enega gospodarja zamenjaš za drugega". Vsako dokazovanje, da bi komunistični odnosno sovjetski gospodar bil dosti slabši, naleti na gluha ušesa in je smatrano za propagando. Nekdo me je celo pobaral, zakaj branim imperialiste. In še nekaj: tukajšnji izobraženci izkoriščajo komunistično nevarnost za dosego svojih nacionalističnih ciljev, tj. za izsiljevanje manjših ali večjih koncesij od tujih upravnikov odnosno podjetij, ki imajo na tem področju svoje vire surovin - zlasti petrolej. Titovci so zato kot "ne zainteresirani in neodvisni" dobrodošli na obeh straneh. Po eni strani "pomagajo proti kolonializmu", po drugi strani pa vlivajo s svojimi zgodbami o Sovjetih domačinom v mozeg strah; to pomaga, da ti ljudje po tem razumneje prenašajo tuje posadke in podjetja na svojem področju z ozirom na dejstvo, da se sami ne bi mogli ubraniti komunistične napadalnosti. To pa daje zapadnim silam obenem več časa, da se s pogajanjem prilagodijo novim razmeram in to brez prevelikih bolečin in izgube ugleda. Pomaga pa na koncu koncev tudi domačim gospodom, ki se bojijo vsake izpremembe obstoječega stanja, ker bi taka sprememba utegnila prinesiti konec njihovega feudalnega gospodstva. Danes se drže na površini samo še s tem, da javno podpirajo pokret proti kolonializmu, na tihem si pa želijo, da ne bi nikdar uspeli.

..000..

+ Demokratski kandidat na zadnjih ameriških predsedniških volitvah g. Adlai Stevenson, ki se je poleti mudil tudi v Jugoslaviji, je v reviji LOOK napisal članek o svojih vtisih. Beograjska "Borba" se je sicer veselila ocene Jugoslavije, a ni mogla prikriti negativnih Stevensonovih zaključkov: "Dokaj prostora posveča Stevenson spremembam v našem gospodarskem razvoju, njihova pravega pomena in smisla pa najbrž ne more popolnoma dojeti. To dokazujejo nekateri njegovi, zdaj poenostavljeni zdaj površni in netočni sklepi, ki se - tako se zdi - omejujejo glede političnega razvoja v naši deželi na vprašanje stopnje spremembe sovjetske prakse in do katerih je prišel s stališča ameriškega pajmovanja demokracije sploh. Od téd tudi njegova opomba, da je n.pr. v naši deželi manj demokratičnosti kot v Grčiji in Turčiji, posebno pa še v USA."

+ Za novega veleposlanika Združenih držav v Beogradu je bil imenovan g. James Riddleberger. V mednarodnih krogih predvidevajo, da se utegne z njim postriti ameriška politika do Tita. To je sicer Amerika nameravala že prej, ko so bile prilike ugodnejše in izgledi večji, pa je prejšnji veleposlanik g. Allen temu močno nasprotoval.

+ London je obiskala skupina jugoslovanskih folkloristov-plesalcev. Nastopili so na televiziji.

+ Prihodnje leto bodo obnovili izgradnjo "Novega Beograda" na levem bregu Save. Doslej stoje kot ne me priče umnih gradbenikov betonska ogrodja predsedstva vlade, hotela in študentskega naselja. Toda predhodno bomo morali dvigniti teren za 5 metrov, ker "ta svet ni nič kaj trden in ga bo treba utrditi", kot piše BORBA. Obenem bodo nadaljevali z gradnjo vladne palače, ki stoji na betonski plošči, ta pa leži na 4000 pilotih.

+ Jakob Zagožen iz okolice Gornje Gage gradu se že šest let trudi, da bi dobil iz Belgije svojega sina Franceta, ki je bil kot otrok po materini smrti odplejan iz taborišča Auschwitz v Belgijo in tam ador tiran od neke družine. Belgijske oblasti in skrbniki so doslej odklanjali vrnitev. Uspela akcija za vrnitev Ivana Pirečnika iz Šoštanja, ki so ga posinovili Nemci, pa je očetu vlila upanje, da bo uspeli tudi on. Pričakujejo, da se bo tekom septembra odločila usoda 11 letnega Franca Zagožna.

+ Jeseni pričakujejo v Jugoslaviji obisk francoskega zun. ministra g. Bidaulta. - Jugoslavijo so obiskali francoski socialisti-mladinci. - Ko se je poleti mudila tam grupa kölnskih študentov, se je eden spozabil in na obisku Begunj vtaknil cigareto v usta kipu, ki je predstavljal žrtve nemške nasilnosti. Študenta so poslali takoj domov.

AGRARNE REFORME V JUGOSLAVIJI

(Od posebnega dopisnika)

Znani srbski publicist g. Desimir Tošić je imel 10. septembra v Londonu predavanje o raznih agrarnih reformah v Jugoslaviji. Predaväl je v prostorih Allied Circlea na srbskem jeziku v okviru kulturnega odbora Združenja svobodnih državljanov Jugoslavije. G. Tošića je predstavil pravak Demokratske stranke in b. minister dr. Božidar Vlajić.

Po začetnem očrtu poljedelstva na jugoslovanskem ozemlju pred prvo svetovno vojno, je predavatelj poudaril raznolikost, ki je vladala med posameznimi pokrajinami tako v pogledu lastninskih odnosov kot v pogledu kakovosti zemlje in načina obdelave.

Dočim smo v Sloveniji - z izjemo gozdnih kompleksov - imeli pretežno majhne kmetije do 20 ha, so bila za Slavonijo in Vojvodino značilna veleposestva. V Srbiji in Črni gori je spet prevladovala manjša posest v lasti neodvisnih kmetov, v Bosni in Hercegovini pa so imeli polfevdalna, begovska posestva, ki so bila v ogromni večini last muslimanov. Fevdalni ostanki so se ohranili tudi v Dalmaciji in Makedoniji (kolonaštvo in čivčičstvo); v slednji je bilo tudi nadvse pereče vprašanje neobdelane zemlje, ki je presežala 50% celotne agrarne površine.

Nova država se je takoj lotila zemljiške reforme: z zakonom iz leta 1919 so zemljiško posest omejili do 50 juter ter odpravili vse ostanke fevdalizma na celotnem jugoslovanskem ozemlju. Ustava iz leta 1921 je potrdila pridobitve agrarne reforme in je - v značilno razliko od komunistične ustave - zajamčila tudi površinski minimum, ki ga kmetu ne sme nihče odvzeti odnosno prodati. Uspeh gibanja za zemljiško reformo v predvojni Jugoslaviji je bila ustvaritev zemljiškega sklada preko 1,800.000 ha zemlje, od katere so preko 1,700.000 ha razdelili med pol milijona kmečkih posestnikov.

Leta 1945 je komunistična oblast proglasila nov zakon o agrarni reformi, ki v glavnem omejuje zemljiško posest na 25 ha obdelane površine. Iz te reforme je nastal zemljiški sklad kakšnega poldruga milijona hektarjev, od katerih je bila le približna polovica razdeljena zasebnim kmetovalcem. S to reformo so predvsem udarili nemško manjšino in politične nasprotnike, zemljo pa so razdelili prvenstveno bivšim partizanom. Vendar pa je bilo že tedaj razvidno, da imajo komunisti v mislih kolektivizacijo in ne utrditev malega kmeta.

In ta se je pričela z vso silo po prelomu z Moskvo. V kolhoze (kmečke delovne zadruge) in državna posestva so že spravili okoli 28% celotne agrarne površine v državi, ko so letos nenadoma preokrenili svojo politiko. Letošnje ukrepe je g. Tošić označil kot "tretjo agrarno reformo". Zemljiško posest so omejili na 10 ha razen v izjemnih primerih rodbinskih zadrug. Tako so ustvarili zemljiški sklad ca 400.000 ha, ki pa jih bodo dodelili izključno državnim in drugim javnim organizacijam. Ta reforma torej ne pomeni nekako preokrenitev v bolj "demokratično" obliko poljedelstva, ampak nasprotno pomeni utrditev državnega sektorja. Državna posest bo zdaj pokrivala 10% celotne površine v razliko od 5% pred reformo. Jugoslovanska poljedelska struktura se bo skoraj povsem izenačila s strukturo v Češkoslovaški, Madžarski in Poljski. Komunisti nočejo izgubiti ekonomske in politične kontrole na vasi, zato ni mnogo upanja na boljše življenje našega kmeta. Treba pa je zabeležiti, da je kmet dobil doslej dve bitki s komunisti. Ukinjen je bil namreč prisilni odkup in opuščena kolektivizacijska kampanja. Od političnih okoliščin pa zavi si če bodo kmetje izvojevali tudi vojno.

G. Tošić je še poudaril, da kljub velikim spremembam od 1. 1919 ostajajo osnovne črte nespremenjene: tako ves čas do danes - in utegne tudi v bodoče - prevladuje mala posest do 5 ha, ki zajema kakih 65% vseh kmetij, dočim je posestev med 5 in 15 ha vedno okoli 30%, isto kot leta 1919 po prvi zemljiški reformi.

Predavatelj je ob zaključku naglasil, da za kako novo reformo ne bo v Jugoslaviji več prostora, ker ni več kaj razdeliti. Glavni problem je zdaj in bo v bodoče kakovost zemljišča, smotrna obdelava in mehanizacija. - Navzoči poslušalci, med katerimi so bili tudi gg. S. Jovanović, V. Vilder, B. Jevtić in R. Knežević, so pohvalili izvajanja g. Tošića.